

Міністерство освіти і науки України
Донбаська державна машинобудівна академія

О. В. Шимко

ЕТИКА ТА ЕСТЕТИКА

тематика семінарських занять
для здобувачів вищої освіти усіх спеціальностей
денної форми навчання

Затверджено
на засіданні
методичної ради
Протокол № від

Краматорськ
ДДМА
2021

УДК 17+7.01(072)

Ш 61

Етика та естетика: тематика семінарських занять для здобувачів усіх спеціальностей денної форми навчання / уклад. О. В. Шимко. Краматорськ: ДДМА, 2021. 22 с.

Тематика семінарських занять містить плани практичних занять з дисципліни «Етика та естетика» для студентів усіх спеціальностей, методичні рекомендації щодо підготовки до занять, короткий зміст кожної теми, питання до тем та перелік рекомендованої літератури, яка є у наявності в бібліотеці ДДМА.

Розробник:

О.В.Шимко, старший викладач

Відп. за випуск

Є. В. Болотіна, доцент

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1 МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ	6
2 ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	10
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	21

ВСТУП

Кризові явища, пов'язані з розвитком існуючої цивілізації, глобальні проблеми, які на весь голос заявили про себе людству (екологічні, демографічні, проблеми війни і миру, голоду, хвороб, культури тощо), можуть бути вирішеними людьми з гуманістичними орієнтирами, які б прагнули будувати світ і своє життя на загальнолюдських моральних цінностях. За таких обставин зростає роль морального чинника в усіх сферах життєдіяльності суспільства і людини. У минулому (та й сьогодні) існувало немало чинників, які обмежували або за допомогою яких обмежувалася дія морального чинника. Зокрема, це сфери політики, права, економіки, інші напрями духовного життя. Це не обійшло й Україну.

Українське суспільство, яке поступово трансформується, має морально відродитися. Тому за сучасних умов етичні знання стають важливим чинником розвитку духовної культури суспільства і морального світорозуміння особистості, а до етики як науки висуваються нові вимоги. Сьогодні інтерес до вивчення моралі виявляють соціологи, політологи, правознавці, що посилює вимоги, які висуваються до етики, - послідовно впроваджуючи свій специфічний підхід до вивчення моралі, виявляти її власну природу, специфіку і роль у житті людини, закономірності функціонування і розвитку, джерело походження моральних цінностей. Усе це має важливе значення як для самої етики, так і для того, щоб підкріпити інші науки, які мають справу з мораллю, науковим розумінням її особливостей, а також для координування досліджень моралі соціальними і гуманітарними науками.

В своїй першій частині спецкурс передбачає ознайомлення студентів з теоретичними і практичними основами гуманістичної етики в широкому історико-культурологічному контексті, зі спектром вищих загальнолюдських цінностей і має метою підвищення рівня культури поведінки студентів, їх орієнтацію на особисте самовизначення і вільний моральний вибір, який би забезпечував вироблення власної стратегії «правильного життя» в суспільстві. Друга ж частина спецкурсу, що присвячена розвитку і особливостям європейської та української естетичної думки, її наріжним проблемам, зокрема, проблемам природи мистецтва і художньої творчості, головною метою має засвоєння і розуміння поняття прекрасного, формування чуттєвої культури людини.

Завдання дисципліни:

- Засвоєння спектру загальнолюдських моральних цінностей; розуміння їх ролі в формуванні здорового суспільства та його життєдіяльності.
- Визначення в сфері прикладної етики, зокрема, орієнтація в області проблем екологічної та біомедицинської етики, етики і культури спілкування, в тому числі і в умовах віртуальної реальності, ситуативної етики, особливо в сучасну епоху технічного прогресу і інформаційних технологій.

- Орієнтація в теоретичних проблемах розвитку мистецтва, підкріплена знаннями з історії світового мистецтва; розуміння суті основних питань і категорій естетики.

- Засвоєння навичок естетичного аналізу пам'ятників культури.

Семінарські заняття - це самостійна творча робота здобувача по вивченню матеріалу теми під керівництвом викладача. Проводиться в формі вільної творчої дискусії, обговорення рефератів, доповідей.

Семінар – це особлива форма навчальних практичних занять, яка полягає у самостійному вивченні студентами окремих питань і тем лекційного курсу з наступним оформленням навчального матеріалу у вигляді рефератів, доповідей, повідомлень тощо.

Семінарські заняття отримали свою назву від латинського слова «*seminarium*», що означає розсадник. Вони проводилися в давньогрецьких і римських школах як поєднання диспутів, повідомлень учнів, коментарів і висновків викладачів.

У сучасній вищій школі семінар – один з основних видів практичних занять як з гуманітарних, так і з природничих дисциплін. Семінар призначений для поглибленого вивчення того чи іншого предмета.

Семінари розвивають творчу самостійність студентів, зміцнюють їх інтерес до науки і наукових досліджень. В процесі семінарських занять студенти опановують науковим апаратом, набувають навичок оформлення наукових робіт і опановують мистецтво усного та письмового викладу матеріалу.

Основною метою семінарського заняття є поширення та поглиблення теоретичних положень теми та формування навичок практичного застосування теоретичних положень теми, вміння практичного використання знань, принципів і методів соціології в своїй практичній діяльності.

1 МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Основними дидактичними *цільми* їх проведення є:

- забезпечити педагогічні умови для поглиблення і закріплення знань набутих під час лекцій та у процесі вивчення навчальної інформації, що виноситься на самостійного опрацювання;
- спонукати здобувачів до колективного творчого обговорення найбільш складних питань навчального курсу;
- оволодіння методами аналізу фактів, явищ і проблем, що розглядаються та формування умінь і навичок до здійснення різних видів майбутньої професійної діяльності.

Завдання семінарського заняття:

- закріплення, поглиблення і розширення знань здобувачів з відповідної навчальної дисципліни;
- формування вміння постановки і рішення інтелектуальних завдань і проблем;
- удосконалення здібностей по аргументації здобувачами своєї точки зору, а також по доведенню і спростуванню інших суджень;
- демонстрація здобувачами досягнутого рівня теоретичної підготовки;
- формування навичок самостійної роботи з літературою.

Семінарські заняття виконують такі основні *функції* (відповідно формулюють дидактичні цілі заняття: навчальну, виховну і розвивальну):

- **навчальну** – поглиблення, конкретизацію, систематизацію знань, засвоєних під час лекційних занять та у процесі самостійної підготовки до семінару;
- **розвивальну** – розвиток логічного мислення здобувачів, набуття ними умінь працювати з різними літературними джерелами, формування умінь і навичок аналізу фактів, явищ, проблем тощо;
- **виховну** – патріотичне виховання, виховання економічної, екологічної культури і мислення, прищеплення інтересу до вивчення конкретної дисципліни та до фаху, формування потреби здорового способу життя тощо;
- **діагностично-корекційну** – контроль за якістю засвоєння здобувачами навчального матеріалу, виявлення прогалин його засвоєнні та їх подолання.

Особливості семінару:

- активна участь самих здобувачів у з'ясуванні сутності проблем, питань, що були винесені на розгляд;
- викладач надає здобувачам можливість вільно висловлюватися під час розгляду питань, що винесені на обговорення, допомагає їм вірно будувати свої міркування;
- така навчальна мета семінару вимагає, щоб здобувачі були добре підготовлені до заняття;

- якщо здобувачі не підготовлені до заняття, то семінарське заняття перетворюється у фронтальну бесіду (викладач задає питання, здобувачі відповідають на них).

Структура семінарського заняття:

- **Організаційна частина** – допомагає мобілізувати здобувачів до навчання; активізувати їхню увагу; створити робочу атмосферу для проведення заняття; містить привітання викладача зі здобувачами, виявлення відсутніх, перевірку підготовленості до заняття.

- **Мотивація та стимулювання навчальної діяльності** – передбачає формування потреби вивчення конкретного навчального матеріалу, повідомлення теми, мети та завдань. Мотивації сприяє чітке усвідомлення його мети, що полягає у досягненні кінцевого, запланованого результату спільної діяльності викладача й здобувачів.

- **Обговорення навчальних питань семінару** – полягає в обговоренні й керуванні процесом розгляду основних питань семінару відповідно до обраного виду і методики його проведення. Викладач має подбати про поетапне обговорення, сприймання, розуміння, закріплення і застосування здобувачами вивченої навчальної інформації.

- **Діагностика правильності засвоєння здобувачами знань** – допомагає викладачеві та здобувачам з'ясувати причину нерозуміння певного елемента змісту навчальної інформації, невміння чи помилковості виконання інтелектуальної або практичної дії. Здійснюється за допомогою серії оперативних короткочасних контрольних робіт (письмових, графічних, практичних), усних фронтальних опитувань, тренінгу тощо), з використанням комп'ютерної техніки.

- **Підбиття підсумків заняття** – передбачає коротке повідомлення про виконання запланованої мети, завдань заняття (аналіз того, що було розглянуто, мотивацію діяльності групи і окремих здобувачів, оцінювання їхньої роботи).

- **Повідомлення домашнього завдання** – містить пояснення щодо змісту завдання, методики його виконання, передбачає його запис на дошці, а учнями в щоденник.

Готуючись до семінарського заняття здобувач повинен:

- ознайомитись зі змістом плану семінару та переглянути конспект прослуханої лекції за даною темою;

- ознайомитись з рекомендованою літературою та прочитати відповідний розділ підручника або навчального посібника, опрацювати додаткову рекомендовану літературу. Робота з науковою книгою вимагає свідомого засвоєння прочитаного, а не механічного заучування. Для цього необхідно усвідомити зміст різних понять, спеціальних термінів, положень, що в свою чергу забезпечує термінологічну обізнаність здобувача та вироблення навичок логічного мислення;

- здійснити критичний аналіз викладеного матеріалу в опрацьованих джерелах з даної проблеми;

- скласти конспект опрацьованого матеріалу, де зазначити власну точку зору з даної проблеми;

- здійснити самоконтроль через відповідні питання з даної теми;
- скласти план відповіді на кожне питання плану заняття.

Виступаючи на семінарському занятті здобувач повинен:

- уникати технічного переказу матеріалу лекції або рекомендованої літератури;

- відповідаючи на питання, розглядати певні положення у розвитку, здійснювати порівняння різних підходів, концепцій в опрацьованій літературі;

- показати практичну значущість цих положень;

- інші здобувачі, присутні на семінарському занятті, повинні брати активну участь в обговоренні проблем, що розглядаються, а в разі неповного або недостатнього висвітлення матеріалу доповнювати відповідь, вступати в полеміку, використовуючи додаткові висновки, факти та цифрові дані.

У процесі засвоєння знань з дисципліни здобувач повинен уміти готувати реферати і виконувати контрольні роботи. Участь у названих формах самостійної роботи закладає у здобувача первинні навички самостійної дослідницької діяльності, набуття навичок пошуку, опрацювання відповідних джерел інформації.

Реферат — це скорочений виклад змісту первинного документа або його частини, з основними фактичними даними й висновками. Він починається з викладу сутності роботи і складається за таким планом: тема, предмет (об'єкт), характер і мета роботи. В рефераті слід показати ті особливості теми, які необхідні для розкриття мети і змісту роботи, методи проведення роботи. Виклад матеріалу в рефераті має бути коротким і точним. Середній обсяг реферату становить приблизно 15–20 друкованих аркушів формату А 4.

Виконана реферативна робота повинна продемонструвати наявність навичок у студента щодо самостійного пошуку та опрацювання джерельної бази з обраної теми. З цією метою здобувач має знайти, ознайомитись і використати декілька наукових, навчальних і науково-методичних публікацій, в яких висвітлюються ті чи інші аспекти обраної теми.

До таких джерел належать, по-перше, наукові публікації, по-друге, навчальна література, по-третє, методично-довідкова література. У вступі автор аргументує вибір теми, вказує на її важливість, актуальність теми.

Основна частина реферативної роботи складається з відповідних розділів. Назва будь-якого розділу основної частини не повинна повторювати назву теми роботи. Висновки робляться щодо кожного з розділів основної частини, а також узагальнення і можливі шляхи розв'язання проблем, розглянутих в основній частині дослідження. Список використаних джерел включає бібліографічний опис усіх опрацьованих і використаних автором у цій роботі джерел інформації.

Написання **контрольної роботи** передбачає:

- вибір теми із запропонованого переліку;

- вивчення рекомендованої літератури та добір матеріалу;
- упорядкування літератури відповідно до пунктів плану;
- у вступній частині роботи слід обґрунтувати актуальність теми, чітко сформулювати мету роботи;
- у логічній послідовності висвітлити кожне з питань плану;
- робота завершується загальним висновком з теми роботи;
- до роботи додається список використаної літератури;
- обсяг роботи повинен становити до 15 сторінок формату А4.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семинар № 1

Тема: Етика. Структура та концепції моралі

Етика – нормативна наука і практична філософія. «Етика» й «мораль». Людина, людські стосунки та поведінка як об'єкти етики. Спілкування – фундаментальна основа людського життя та специфічний аспект етичних досліджень.

Структура етичного знання: загальна теорія моралі, історія етичних навчань, прикладна етика. Різновиду етичної теорії. Етичний раціоналізм. Евдемоністична етика. Етичний ригоризм. Моральний абсолютизм. Гуманістична та авторитарна етика.

Мораль як регулятор відносин у суспільстві і форма суспільної свідомості концепції походження моралі: релігійна, натуралістична, соціологізаторська. Призначення і основні властивості моралі: нормативність. Система моральної регуляції: моральні цінності і ідеали, норми і принципи моралі (колективізм, індивідуалізм, гуманізм, альтруїзм, толерантність).

План

1. Концепції походження моралі.
2. Структура моралі.
3. Гуманізм та антигуманізм.
4. Утилітаризм.
5. Види професійної етики.
6. Етика спілкування. Проблеми віртуальної реальності.
7. Етика і етикет.

Знати визначення понять:

Мораль, етика, моральність, поведінка, гуманізм, антигуманізм, особистість, утилітаризм, евдемонізм, професійна етика, релігійна етика, наукова етика, етика спілкування, етикет, поведінка.

Питання для самоперевірки:

1. Дайте визначення поняття «мораль», підходи до її визначення.
2. Опишіть структурні елементи моралі.
3. Охарактеризуйте гуманізм.
4. Антигуманізм та його наслідки.
5. Назвіть та опишіть види етики.
6. У чому полягає особливість етики спілкування.
7. Сучасні види етики та галузі їх застосування.

8. Для чого потрібен етикет у сучасну епоху.
9. Підготуйте доповідь про етикет різних країн.
10. Проаналізуйте необхідність дотримання норм моралі.

Семинар № 2

Тема: Моральні цінності в основних категоріях етики

Моральна свідомість, його структура й формування в процесі виховання й самовиховання. Моральна автономія особистості. Основні функції моралі: регулятивна, виховна, пізнавальна, комунікативна, гуманітарна. Категорії етики як свідчення про певну позитивну спрямованість людської свідомості та її прагнення підвестись до морально вищого.

Свобода та необхідність, добро і зло як полярні етичні категорії. Проявлення в цих категоріях абсолютного та відносного як свідомих орієнтирів для людських дій та свідомого вибору. Поняття вищого блага та просто блага. Добро як цінність само по собі. Зло як необхідне для розуміння добра. Характеристика головних пар категорій етики: свобода та необхідність, обов'язок та совість, честь та гідність.

Головні концепції сенсу життя, пошук сенсу життя як головне смисложиттєве завдання людини. Філософські погляди на любов, різновиди любові, співвідношення щастя та любові. Поняття та характеристика щастя. Щастя як теоретична та прикладна категорія.

План

1. Добро і зло як центральні категорії етики. Проблема боротьби добра і зла.
2. Свобода і необхідність. Моральна відповідальність особистості.
3. Співвіднесеність обов'язку і совісті.
4. Поняття честі та гідності, їх еволюція.
5. Основні концепції сенсу життя.
6. Любов як найвища моральна цінність.
7. Поняття щастя.

Знати визначення понять:

Цінності моральні, категорії, етика, добро, зло, свобода, необхідність, честь, гідність, моральна відповідальність, особистість, совість, обов'язок, еволюція, наукова концепція, сенс життя, щастя, любов, материнська любов.

Питання для самоперевірки:

1. Назвіть основні категорії етики.
2. Що таке добро та як воно проявляється у вчинках людини.
3. Опишіть поняття та прояви зла.
4. Що таке моральна відповідальність особистості?

5. Як співвідноситься обов'язок та совість у реальному житті?
6. Що таке честь, історичний розвиток цього поняття.
7. Чим честь істотно відрізняється від гідності, наведіть приклади.
8. Опишіть основні концепції сенсу життя.
9. Опишіть види любові.
10. Що таке щастя на вашу думку?

Семинар № 3

Тема: Історичний розвиток етики

Формування етичних уявлень в давньогрецьких епічних поемах і працях філософів VIII-V ст. до н. е. Етичний релятивізм софістів і етичний раціоналізм Сократа. Етика громадськості Платона (трактат «Держава»). Обґрунтування предмета і задач етики Аристотелем. Розвиток етичних уявлень в елліністичну добу. Етика епікуреїзму та стоїцизму.

Ствердження релігійного підходу і християнських цінностей в середньовічній етиці. Розробка основ універсальної моралі. Антропоцентризм як головний принцип гуманітичної етики Ренесансу. Людина – творець власного життя і долі. Звернення до соціальної і громадянської тематики. Трудова етика протестантизму.

Формування основ буржуазної моралі. Концепції «природного права» і «суспільного договору». Теорія розумного егоїзму. Ідея моралі як самодостатнього принципу. Категоричний імператив І. Канта. Концепція моралі Г. Гегеля. Гуманістична спрямованість етики Л. Фейєрбаха.

Посткласична етика. Два підходи до рішення моральних проблем: оновлення ортодоксальних релігійних вірувань з урахуванням реалій наукового і соціального прогресу (руська релігійна філософія) і створення нових систем, що поєднують творчий потенціал західноєвропейського раціоналізму з духовним і соціальним єднанням східного типу культури (марксизм, «філософія життя»).

Тенденції розвитку етичної науки в XX ст. Науково-раціоналістична лінія: аналітична філософія позитивізму та етика прагматизму. Ірраціоналістичні етико-філософські системи (психоаналітична етика, екзистенціалізм, етика персоналізму). Релігійні напрями етичної думки XX ст.: неотомізм та неопротестантизм. Етика на межі сторіч. Комунікативний характер сучасної науки. Перехід до прикладної етики. Переосмислення предмету етики в контексті постмодернізму.

План

1. Етичні уявлення Стародавнього Сходу.
2. Формування етичних уявлень в античну епоху.
3. Етична свідомість Середньовіччя.
4. Моральні цінності епохи Відродження.

5. Етичні концепції 17-18 ст.
6. Розвиток етики у німецькій класичній філософії.
7. Підходи до вирішення етичних проблем у 19 ст.
8. Тенденції і напрямки розвитку етичної думки у 20 столітті.

Знати визначення понять:

Етика, Стародавній Схід, Античність, Середньовіччя, Відродження, буддизм, Фома Аквінський, гуманізм, Аврелій Августин, брахманізм, чесноти, геоцентризм, антагонізм, християнство, теодицея, антропоцентризм, Мартін Лютер, Реформація, Просвітництво, натуралізм, Т.Гоббс, сенсуалізм, матеріалізм, Спіноза.

Питання для самоперевірки:

1. У чому основні особливості історичного розвитку етики?
2. Під впливом яких чинників формувалася етика у країнах Стародавнього Сходу?
3. Як формувалися етичні уявлення Стародавньої Греції?
4. Основні відмінності етичних уявлень Стародавньої Греції від Риму?
5. У чому полягало ядро середньовічних уявлень про мораль?
6. Аврелій Августин та Томас Аквінат як основні апологети середньовічної етики.
7. Підготуйте доповідь про одного з діячів Відродження та його погляди на мораль.
8. Що було найбільш характерним для етичних уявлень Нового часу?
9. Окресліть основні підходи до вирішення етичних проблем у німецькій класичній філософії.
10. Які існували напрямки у розвитку етичної думки у 20 столітті?

Семінар № 4

Тема: Види мистецтва

Визначення терміну «естетика» О. Баумгартемом. Естетика як філософська наука про загальнолюдські цінності, природу мистецтва, сутність та закони творчості; про сприйняття, функціонування та розвиток мистецтва.

Проблемне поле естетики: естетика дійсності, естетика мистецтва, соціокомунікативна естетика, рецептивна естетика, технічна (індустріальна) естетика, практична естетика. Фактори, що мають вплив на становлення предмету та задач естетики. Естетика в структурі міжпредметних зв'язків.

Естетична діяльність: загальнолюдські аспекти засвоєння світу. Мистецтво (художня творчість) – найвища форма естетичної діяльності. Відтворення та

оцінка дійсності в мистецтві. Предмет мистецтва. Види мистецтва, їх специфіка. Системоутворююче значення естетичного. Категорії естетики: «гармонія» і «міра», «піднесене» і «низьке», «трагічне» і «комічне» та т.п. Прекрасне як універсальна категорія естетики.

Характеристика основних видів мистецтва: графіки, живопису, скульптури, архітектури, літератури, музики, театру, хореографії, кінематографу. Їх поява, історичний розвиток, визначальні риси, роль у життя людини та суспільства. Вплив держави та історичних реалій на тип та зміст різних видів мистецтва. Перспективи їх подальшого розвитку.

План

1. Історичні етапи розвитку естетики.
2. Архітектура як різновид мистецтва.
3. Графіка.
4. Живопис.
5. Скульптура.
6. Література.
7. Музика.
8. Театр.
9. Хореографія.
10. Кінематограф.

Знати визначення понять:

Мистецтво, архітектура, графіка, живопис, скульптура, література, музика, театр, хореографія, кінематограф, брати Люмер, монументальність, світлотінь, декоративно-прикладне мистецтво, драматургія, режисер, естетика, прекрасне, готика, бароко, рококо.

Питання для самоперевірки:

1. Охарактеризуйте кожен з етапів розвитку естетики.
2. Дайте поняття та сутність естетики як науки.
3. Опишіть архітектуру як різновид мистецтва.
4. Дайте характеристику різних архітектурних стилів.
5. Підготуйте доповідь про один з найвідоміших прикладів архітектурного мистецтва.
6. Що таке графіка і які її особливості?
7. Опишіть живопис та різні його стильові напрямки.
8. Дайте характеристику різних напрямків у літературі.
9. Що таке хореографія і яке її значення у сучасній культурі?
10. Кінематограф як визначне явище масової культури.

Семинар № 5

Тема: Мистецтво Античності

Давньогрецьке мистецтво: відтворення ідеї краси і гармонії. Значення ідей Гіподама та формування ордерних систем в давньогрецькій архітектурі. Будівництво Афіського Акрополю. «Канон» Поліклета – теоретична основа давньогрецької скульптури. Творчість Фідія, Мирона, Поліклета, Скопаса, Праксителя, Лісиппа. Школи і майстри давньогрецького вазопису. Антична трагедія і комедія. Театр Софокла, Еврипіда, Есхіла. Комедії Аристофана. Характерні риси мистецтва елліністичного періоду. Найвизначніші пам'ятки доби.

Формування естетичних ідей і визначення естетичних категорій в філософських вченнях Давньої Греції. Поняття «катарсис» і «мімезис». Естетичні теорії класичного періоду. Роль ідей Платона і Аристотеля в процесі становлення європейської естетичної думки. Аполлонійський та діонісійський початок в античній культурі. Особливості естетики римського періоду.

План

1. Літературна творчість Давньої Греції.
2. Філософські системи.
3. Театр та музика.
4. Розвиток архітектури. Ордери.
5. Ансамбль Афіського акрополю.
6. Релігія та міфологія греків.
7. Нові прийоми в архітектурі давніх римлян.
8. Релігія та філософія римлян.
9. Розвиток літератури та науки римлян.
10. Колізей – найвеличніший амфітеатр Античності.

Знати визначення понять:

Античність, література, філософія, софісти, архітектурний ордер, іонійський ордер, дорійський ордер, коринфський ордер, Афіський акрополь, релігія, міфи, Колізей, амфітеатр, Зевс, Геродот, Сократ, Платон, Геркулес.

Питання для самоперевірки:

1. Чим відома література Давньої Греції?
2. Перелічіть видатних філософів Давньої Греції.
3. Опишіть відомі філософські системи Античності.
4. Як розвивалося театральне мистецтво?
5. Охарактеризуйте архітектурні ордери Давньої Греції.
6. Розкажіть давньогрецькі міфи.
7. Які характерні риси музичного мистецтва греків?

8. Чим релігія давніх римлян відрізнялася від давньогрецької?
9. У яких напрямках розвивалися література та наука давніх римлян?
10. Підготуйте доповідь про римський Колізей.

Семинар № 6

Тема: Культурна спадщина епохи Середньовіччя і Відродження

Головні культурні ознаки Середньовіччя. Архітектурні стилі епохи: романський та готика, відмінні та схожі риси. Лицарські замки та фортеці. Скульптура та живопис доби Середніх віків. Образ Богоматері як втілення ідеальної жінки.

Мистецтво Ренесансу. Літературна творчість Данте, Петрарки, Бокачо як першоджерело гуманістичних ідей. Антропоцентричний характер художньої творчості, її зв'язок з античною спадщиною. Виникнення нових архітектурних форм і живописних жанрів. Теорія перспективи Ф. Брунелескі. Відродження самостійного статусу скульптури. Формування наукових основ мистецтва: трактати Ж.-Б. Альберті, Л. да Вінчі. Творчість титанів Відродження (Л. да Вінчі, Мікеланджело, Рафаель). Мистецтво доби Реформації. Художні школи Нідерландів і Германії. Творчість Яна ван Ейка та А.Дюрера. Особливості мистецтва Франції і Англії.

Особливості самосвідомості художників Ренесансу. Естетичні аксіоми майстрів Відродження. Проблема взаємовідносин мистецтва і дійсності. Створення нових художніх прийомів. Досягнення ідеальних якостей в творчості як віра в безмежні можливості людини. Криза світоглядної програми Ренесансу в його пізній період (творчість Мікеланджело і Тиціана).

План

1. Відмінні риси романського стилю.
2. Романські замки та фортеці.
3. Феномен готичного мистецтва: художні особливості та естетичний аналіз.
4. Опис готичного європейського собору.
5. Мистецька практика та естетика італійського Відродження.
6. Творчість і теоретичні праці Леонардо да Вінчі.
7. Творчість Рафаеля.
8. Художня спадщина Мікеланджело.
9. Характерні риси мистецтва та естетики Північного Відродження.

Знати визначення понять:

Романський стиль, готика, неоготика, класицизм, фортеця, замок, Відродження, Середньовіччя, Леонардо да Вінчі, Рафаель Санті, Мікеланджело,

Північне відродження, схоластика, гуманізм, живопис.

Питання для самоперевірки:

1. Перелічіть відмінні риси романського мистецтва.
2. Опишіть обраний романський замок або фортецю.
3. Чим готичне мистецтво відрізняється від романського?
4. Назвіть відмінні риси готичної архітектури.
5. Опишіть обраний готичний собор.
6. Відмінні риси епохи Відродження.
7. Титани Відродження та їх творчість.
8. У чому полягали естетичні принципи мистецтва Відродження.
9. Порівняйте творчість Рафаеля Санті та Леонардо да Вінчі.
10. Назвіть відмінності північного Відродження від італійського.

Семинар № 7

Тема: Естетика і мистецтво Реформації

Мистецтво і його місце в культурі епохи Реформації та Просвітництва. Проблема художнього розмаїття. Основні стилі і напрямки в мистецтві: класицизм і бароко. Особливості барокової архітектури і скульптури. Творчість Л. Берніні: римські шедеври. Піднесення живописного мистецтва. Визначні західноєвропейські школи живопису: фламандська (П.-П. Рубенс), голландська (Рембрандт). Основні естетичні принципи класичного мистецтва. Французьке мистецтво другої половини XVII-XVIII ст. Палацові комплекси Лувру та Версалю. Творчість Давида.

Німецька класична естетика (друга половина XVIII ст.) – новий рівень знання і судження про прекрасне. Естетичні концепції Канта та Гегеля як класичні. Естетична концепція І. Канта («Критика здібності судження»): розуміння природи та мети художньої творчості. Естетика Гегеля.

План

1. Ідейно-стильові основи мистецтва Реформації.
2. Творчість Рембрандта.
3. Живописець і майстер гравюри Альбрехт Дюрер.
4. Творчість Яна ван Ейка.
5. Художні канони та естетика класицизму.
6. Ідейно-стильові основи бароко.
7. Естетика рококо.
8. Архітектурний ансамбль Версалю.
9. Музичне мистецтво 17-18 ст.

Знати визначення понять:

Мистецтво, Реформація, Рембрандт, Альбрехт Дюрер, гравюра, живопис, Ян ван Ейк, класицизм, бароко, рококо, архітектурний ансамбль, Версаль, палац, музика, архітектура.

Питання для самоперевірки:

1. У чому полягали ідейно-стильові основи мистецтва Реформації?
2. Опишіть творчість Рембрандта.
3. Визначте творчий шлях живописця і майстра гравюри Альбрехта Дюрера.
4. У чому полягали особливості творчості Яна ван Ейка?
5. Чим мистецтво Реформації суттєво відрізнялося від мистецтва Відродження?
6. Перелічіть художні канони та естетика класицизму.
7. Назвіть ідейно-стильові основи бароко.
8. У чому полягала естетика рококо?
9. Назвіть основні відмінності стилів бароко та рококо.
10. Підготуйте доповідь про основи музичного мистецтва 17-18 ст.

Семінар № 8

Тема: Естетика 18-19 ст.

18 століття як підґрунтя для формування нового типу естетичного світогляду. Нові естетичні теорії 19 століття. Спільні риси та відмінності головних напрямків у мистецтві: романтизму та реалізму. Поява принципово нових напрямків: символізм, натуралізм. Передумови появи та характерні риси масової культури. Масова культура як визначальний чинник культури майбутнього.

Розвиток авангардистичних напрямків у мистецтві та суспільній думці. Найбільш видатні представники європейського авангарду. Імпресіонізм та постімпресіонізм: причини, зміст, порівняльна характеристика. Модерн як пошук нових художніх форм та вираження особистого внутрішнього світу митця. Мистецтво як компроміс. Художні принципи епохи постмодерну. Пошук нової культурної ідентичності.

План

1. Нові естетичні теорії 19ст.
2. Принципи романтизму та реалізму.
3. Символізм та натуралізм.
4. Поява та розвиток масової культури.
5. Естетика авангардистичних напрямків другої половини XIX ст.

6. Розвиток імпресіонізму та постімпресіонізму.
7. Модернізм як пошук нових художніх форм відображення дійсності.
8. Художня парадигма мистецтва постмодернізму.

Знати визначення понять:

Романтизм, реалізм, символізм, дадаїзм, модернізм, імпресіонізм, натуралізм, масова культура, мас-медіа, авангардизм, постімпресіонізм, художня форма, парадигма мистецтва, постмодернізм, естетичні теорії.

Питання для самоперевірки:

1. Опишіть естетичні теорії 19 століття.
2. Назвіть нові принципи мистецтва 18-19 ст.
3. Охарактеризуйте романтизм як мистецьку течію.
4. Перелічіть відмінності романтизму та реалізму.
5. Схематично зобразіть етапи формування масової культури.
6. У чому полягають відмінності масово та елітарної культур?
7. Естетичні принципи натуралізму.
8. Символізм як відображення епохи.
9. Відмінності модернізму та постмодернізму.
10. Підготуйте доповідь про обраного діяча мистецтва постмодерну.

Семінар № 9

Тема: Напрямки естетики ХХ ст.

Модернізм як особливе культурне явище. Визначні течії модерністичного мистецтва. Становлення кіномистецтва. Історико-культурна ситуація в Європі в другій половині ХХ ст. Екологічна та економічна криза. Зміщення духовних орієнтирів людства: ідея «кінця історії» і технократії, розуміння того, що сама людина відповідає за своє буття. Формування планетарного мислення. Рух за мир. Технологічна революція та перехід до інформаційного суспільства. Розвиток постмодерністських художніх напрямків. Світовий характер постмодерністичного мистецтва. Масова культура та її роль в сучасному суспільстві. Проблема усунення розриву між масовою та елітарною культурами як шлях подолання духовної кризи сучасного суспільства.

Естетичні основи сучасного мистецтва. Модерн: повернення до образів Середньовіччя та поетики символізму. Вплив естетичного досвіду афроамериканських та східних (японської, китайської) культур. Руйнація типологічної структури класичного твору як базовий метод модерністичного мистецтва. Філософська та художня парадигма постмодернізму: людина не витримує тиску світу і стає постлюдиною. Постмодернізм як результат

заперечення (модерн – заперечення класичного мистецтва, постмодерн – художніх принципів модерна).

План

1. Погляди на культуру Ніцше та Шпенглера.
2. Пабло Пікассо – яскравий представник кубізму.
3. Дадаїзм.
4. Сюрреалізм.
5. Екзистенціалізм в літературі: Камю, Сартр.
6. Поява та розвиток кінематографу.
7. Супрематизм – К. Малевич.
8. Абстракціонізм та імпресіонізм у живописі.

Знати визначення понять:

Ніцше, Шпенглер, Пабло Пікассо, кубізм, модернізм, дадаїзм, сюрреалізм, екзистенціалізм, Камю, Сартр, кінематограф, супрематизм, Малевич Казимір, абстракціонізм, імпресіонізм, живопис.

Питання для самоперевірки:

1. Які погляди на культуру висували Ніцше та Шпенглер?
2. Охарактеризуйте кубізм як напрямок у мистецтві.
3. Життя та творчість Пабло Пікассо.
4. Що таке дадаїзм?
5. Опишіть сюрреалізм як новий світогляд у культурі.
6. Як екзистенціалізм проявлявся у літературі?
7. Опишіть етапи розвитку кінематографу.
8. Визначте головні віхи на творчому шляху Казимира Малевича.
9. Назвіть найбільш відомі картини художників 20 століття.
10. Перелічіть відмінні риси абстракціонізму та імпресіонізму як напрямків у живописі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Бадью, А. Етика. К.: Komubook, 2019. 192 с.
2. Бралатан, В., Гуцаленко, Л., Здирко, Н. Професійна етика. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 252 с.
3. Гриценко, Т., Гриценко, Е., Іщенко, Т. Етика ділового спілкування. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 344 с.
4. Етика та естетика. Для підготовки до іспитів. Уклад. І. Тетарчук. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 316 с.
5. Етика. Естетика. Під ред. В. Панченко. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 432 с.
6. Левчук Л. Естетика. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 518 с.
7. Лозовий, В., Требін, М., Горлач, М. Основи філософських знань. Філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 1028 с.
8. Мазуркевич О., Дячук В. Звичаєві норми етикету в традиційній культурі українців. К.: Ліра-К, 2015. 218 с.
9. Станіславська, К. Мистецькі форми сучасної видовищної культури. К.: Стилос, 2020. 272 с.
10. Чистіліна Е. Етика та естетика. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 304 с.
11. Шимко, О.В. Етика і естетика: Конспект лекцій для підготовки до лекційних та семінарських занять для студентів усіх спеціальностей денної форми навчання. Краматорськ: ДДМА, 2018. 50 с.

Допоміжна література

1. Вебер, М. Протестантська етика та дух капіталізму. К.: Наш формат, 2018. 216 с.
2. Горобчук Богдан-Олег. Етика любові. Естетика смерті. К.: Електронка, 2014. 156 с.
3. Зайченко, І., Теслюк, В., Каленський, А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи. К.: Ліра-К, 2018. 484 с.
4. Ницше, Ф. По ту сторону добра и зла. К.: Форс, 2020. 288 с.
5. Сагайдак, О. Дипломатичний протокол та етикет. К.: Знання, 2017. 326 с.
6. Сімпсон-Джилс Кенделс. Етикет справжньої леді. К.: Свічадо, 2015. 120 с.
7. Спіноза, Б. Етика. К.: Мультимедійне видавництво Стрельбицького, 2018. 120 с.
8. Фреймут, О. Етикет. К.: Snowdrop. 2018. 256 с.
9. Філіпова, І. Етикет – це легко. К.: ГДП, 2029. 286 с.

Навчальне видання

ЕТИКА ТА ЕСТЕТИКА
тематика семінарських занять
для здобувачів вищої освіти спеціальності «Політологія»
денної форми навчання

Укладач ШИМКО Олена Володимирівна

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання Я. О. Бершацька

114/2021. Формат 60 × 84/16. Ум. друк. арк. .
Обл.-вид. арк. . Тираж пр. Зам. № .

Видавець і виготівник Донбаська державна машинобудівна академія
84313, м. Краматорськ, вул. Академічна, 72.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1633 від 24.12.2003